

Stockholms universitet

Slaviska institutionen

Polska

Kandidatuppsats 15 hp

vt 2014

Katarzyna Poloczek

Płynna nowoczesność

Życie i kultura we współczesnej Polsce na podstawie wybranej twórczości
Zygmunta Baumana

Handledare: prof. Ewa Teodorowicz-Hellman

Spis treści:

1. Wstęp	3
2. Cel, metoda i struktura pracy	4
3. Wprowadzenie	5
3.1. Zygmunt Bauman — twórca koncepcji „płynnej nowoczesności”.....	5
3.2. Postmodernizm.....	7
3.3. Płynność i nowoczesność.....	8
3.4. Współczesne społeczeństwo.....	10
4. Życie w płynnej nowoczesności	12
4.1. Samotność.....	12
4.2. Prywatność.....	14
4.3. Edukacja.....	16
4.4. Ryzyko.....	17
5. Kultura w płynnej nowoczesności	19
5.1. Moda i postęp.....	22
5.2. Sztuka współczesna.....	25
6. Zakończenie	26
7. Bibliografia	28
8. Streszczenie w języku szwedzkim	31

1. Wstęp

Życiu człowieka współczesnego na przełomach XX i XXI wieku towarzyszy niezliczona ilość zmian. Rozwój technologiczny, nowoczesne techniki komunikacji, ciągłe dążenie do udoskonalenia egzystencji, a także życie w ciągłym ruchu wpływa na obowiązujące w określonym czasie wartości, jak również sposoby zachowania ludzi. Wszystko ulega modyfikacjom, poczynając od warunków w jakich żyjemy, na naszych marzeniach czy lękach kończąc. Obowiązujące wcześniej normy nie mają zastosowania obecnie - „rozpływają się”. Świat stawia przed nami liczne, nowe wyzwania i nieustannie nas zaskakuje. Czasy nowoczesne sprawiają, że powstaje powszechne przekonanie, iż zwyczajność jest tylko pozorna, a rzeczywistość prowadzi nieustającą walkę z historią, z tym co stałe. W ten sposób opisuje świat „płynnej nowoczesności” Zygmunt Bauman¹.

Skoro zmianom ulega każda dziedzina naszego życia, nieustannie przeobrażać musi się również kultura. Według Baumana, w granicach ludzkich możliwości leży przekształcanie norm kulturowych. Społeczeństwo poprzez swą aktywność porządkuje wartości tworząc pewną ich hierarchię. Normy zazwyczaj wyznaczane są przez autorytety, którymi w dzisiejszym świecie stała się opinia publiczna i trudny do jednoznacznego zdefiniowania „zdrowy rozsądek”. Otoczenie określa i segreguje warunki naszego bytu, natomiast sami jesteśmy odpowiedzialni za motywy i cele, jakimi kierujemy się w życiu. Każde społeczeństwo cechuje swoisty kod kulturowy. Można go porównać do szeroko pojmowanego ładu, w którym obowiązują dane wzory zachowań. Ma on zastosowanie jednakże tylko wtedy, gdy wszystkie jednostki są jednakowo „przyuczane” kulturowo, przez co wiedzą, jak zachować się w danej sytuacji. Okoliczności, w jakich spotyka się inne kody kulturowe wymagają od danego społeczeństwa, według Zygmunta Baumana, solidarności. Nie chodzi tu tylko o tolerancję, ale również o pewne zaangażowanie się w sprawy innego człowieka i w jego dziedzictwo kulturowe. Jest to nieodzowne, szczególnie w dzisiejszych czasach, gdyż jak twierdzi Profesor Bauman - „świat staje się archipelagiem diaspor”².

Poruszony temat dziedzictwa kulturowego wydaje się być sprzecznym w stosunku do wizji „płynnej nowoczesności”, w której nie ma trwałych wartości. Jednakże pojęcia te nie muszą się wykluczać. Rozstrzygnięciem tej sprzeczności jest „Europa”, rozumiana jako

¹ Bauman, Z., 1990, *Socjologia*, Poznań, s. 147- 166.

² Rzączyński, K., 2011, *Miłość Europa Świat*, Narodowy Instytut Audiowizualny

„pamięć własnych kulturowych doświadczeń skierowana w niepewną przyszłość”³. Cechuje ją różnorodność, ale posiada ona, mimo wszystko wspólny rynek i kapitał historyczny. Kultura w czasach „płynnej nowoczesności” jest „(...) wyzwaniem do rewolucji na temat naszych wyobrażeń, zrutyinizowanych interpretacji, które zamiast zbliżyć nas do istoty kulturowego procesu (jesteśmy naraz „sprawcami” i „ofiarami”), zaciemniają nam jego obraz”⁴.

2. Cel, metoda i struktura pracy

Zdecydowałam się opracować powyższy temat, gdyż uważam że pogodzenie wartości kulturowych i tradycji z przystosowaniem się do skutków postępu cywilizacyjnego jest jednym z najciekawszych, a zarazem najtrudniejszych problemów współczesnego społeczeństwa. Według mnie, opisane zjawisko w dużej mierze dotyczy Polski, jako państwa zarówno z bogatą historią i kulturą narodową, jak i wielkim potencjałem rozwojowym.

W ciągu ostatniej dekady w Polsce zaszły ogromne zmiany na gruncie politycznym, ekonomicznym i kulturowym. W wyniku procesu europeizacji Polska przystąpiła do Unii Europejskiej, a także została przyjęta do strefy Schengen. Przed polskim społeczeństwem otworzył się europejski rynek pracy, co spowodowało między innymi migrację Polaków między państwami Unii Europejskiej. Międzynarodowa mobilność Polaków miała zarówno cele zarobkowe, jak i turystyczne, co przyczyniło się do zmian ekonomicznych i kulturowych w kraju. Niemalże w każdej dziedzinie życia występują ciągle unowocześnienia – liczba użytkowników telefonów komórkowych w ciągu ostatnich ośmiu lat wzrosła z 48 do 84 %. Polacy częściej niż przeciętni Europejczycy korzystają z wszelkich usług internetowych⁵. Środki masowego przekazu oparte na przekazie audiowizualnym wpłynęły na rozwój kultury medialnej w naszym, dbającym o tradycje narodowe kraju.

W niniejszej pracy postaram się wykazać, jaki związek mają nakreślone wyżej zmiany zachodzące w życiu i kulturze polskiej z nastaniem epoki „płynnej nowoczesności”. Celem mojej pracy, jest przedstawienie i przeanalizowanie wartości, jakimi kierują się obecnie Polacy, w kontekście prezentowanych przez Zygmunta Baumana socjologicznych koncepcji.

³ Goźliński, P., 2011, *Laboratorium kultury* [w:] Bauman, Z., *Kultura w płynnej nowoczesności*, Warszawa, s.13

⁴ Tamże, s. 14

⁵ <http://polska.newsweek.pl/jak-polska-zmieniła-sie-w-xxi-wieku,69927,1,2.html> [dostęp: 27.12.2013 r.]

Analizę wybranych dzieł profesora, uzupełnię konkretnymi przykładami funkcjonowania ludzkiej zbiorowości, bazując na własnych obserwacjach. Zamysłem pracy jest także charakterystyka nowoczesnego, polskiego społeczeństwa.

W pierwszych trzech rozdziałach, zgodnie z zamiarem jak najdokładniejszego wprowadzenia w omawiany przeze mnie temat, przedstawię osobę profesora Zygmunta Baumana, przybliżę pojęcia filozoficzne związane z koncepcją „płynnej nowoczesności”, jak również postaram się opisać cechy charakterystyczne współczesnej, polskiej społeczności.

Czwarta i piąta część mojej pracy, poświęcona będzie omówieniu wybranych problemów społecznych, towarzyszących życiu i kulturze w obecnych czasach. Każdy podrozdział, będzie dotyczył konkretnego zagadnienia z zakresu socjologii. W pierwszej kolejności terminy te, zostaną przedstawione teoretycznie, na podstawie badań Zygmunta Baumana, a następnie poparte przykładami z życia powszedniego Polaków. Wszelkie odniesienia, przykłady wzięte z codzienności będą opierały się na moich obserwacjach.

Rozdział szósty będzie zawierał podsumowanie spostrzeżeń i wniosków nasuwających się po omówieniu i przeanalizowaniu tematu pracy.

3. Wprowadzenie

3.1. Zygmunt Bauman — twórca koncepcji „płynnej nowoczesności”

Zygmunt Bauman jest światowej sławy socjologiem, filozofem i eseistą, uważanym za jeden z największych autorytetów w dziedzinie wiedzy o społeczeństwie. Jego refleksje dotyczące największych problemów współczesnego świata stanowią niezwykle istotny wkład w rozwój koncepcji ponowoczesności. Ponadto jest także twórcą teorii płynnej nowoczesności.

Urodził się 19 listopada 1925 roku w Poznaniu, w rodzinie polskich Żydów. Po wybuchu II wojny światowej w 1939 roku, jego rodzina wyjechała na Wschód, gdzie Zygmunt Bauman zdał maturę i na uniwersytecie w Gorki rozpoczął studia na wydziale fizyki. W 1944 roku wstąpił do I Armii Wojska Polskiego. Podczas służby wojskowej kontynuował swą edukację na Akademii Nauk Społecznych i Politycznych. W 1954 roku ukończył studia magisterskie na Wydziale Filozoficznym Uniwersytetu Warszawskiego, gdzie następnie wykładał. W katedrze socjologii bronił swej pracy doktorskiej dotyczącej brytyjskiego socjalizmu

(rozprawę habilitacyjną pod tytułem: „*Klasa, ruch, elita. Studium socjologiczne dziejów angielskiego ruchu robotniczego*” obronił w 1960 roku).

W 1968 roku Zygmunt Bauman stracił pracę na Uniwersytecie Warszawskim, co było rezultatem wydarzeń marcowych⁶. Z powodu trudnej sytuacji w kraju (nasilającej się postawy antysemitki) wraz z rodziną był zmuszony wyjechać z Polski. Zamieszkał w Izraelu, gdzie prowadził wykłady z socjologii na uniwersytecie w Tel Awiwie i Hajfie. Od 1971 roku był kierownikiem Katedry Socjologii na uniwersytecie w Leeds. W 1990 przeszedł na emeryturę. W 2004 roku został rektorem Uniwersytetu Powszechnego J. J. Lipskiego w Teremiskach. Obecnie Zygmunt Bauman mieszka w Anglii. Wykłada na wyższych uczelniach na całym świecie. Mimo tego, że profesor swoje prace naukowe pisze i publikuje w języku angielskim z jego twórczością można się spotkać w wielu krajach Europy, jak również w Stanach Zjednoczonych. W Polsce książki Zygmunta Baumana są wydawane między innymi przez takie wydawnictwa jak: „Wydawnictwo Literackie”, „Państwowe Wydawnictwo Naukowe” czy „Iskry”.

Twórczość tego autora w Polsce cieszy się dużym zainteresowaniem, gdyż porusza i poddaje analizie problemy związane z życiem we współczesnym świecie, z którymi czytelnik może się łatwo utożsamić. Bauman skłania odbiorców swych książek do refleksji dotyczącej natury człowieka, a także wzywa do zaangażowania się w tworzenie nowych kulturowych wizji, przez co jest tematem ważnej debaty społecznej.

Poglądy profesora są kojarzone najczęściej z nurtem neopragmatyzmu⁷, którego przedstawicielem był Richard Rorty⁸. W twórczości Zygmunta Baumana można znaleźć poparcie filozofii Rorty’ego szczególnie w odniesieniu do pojęć etyki czy moralności.

⁶ „8 marca 1968 r. rozpoczął się wiec studentów na Uniwersytecie Warszawskim w obronie m.in. Adama Michnika, bezzasadnie zawieszono w prawach studenta. Zebranych brutalnie rozpędziły oddziały ORMO i ZOMO. W Warszawie i innych miastach doszło do rozruchów, jednakże robotnicy nie poparli inteligencji. Ze sprzeciwu studentów, żądających wolności słowa i kultury, komuniści, walczący wewnątrz partii o władzę, uczynili spektakl antyżydowski. W rezultacie tej nagonki wyemigrowało z Polski 15 000, głównie wykształconych, Polaków żydowskiego pochodzenia, utrwalając w świecie obraz Polaka skrajnego antysemity(...)”. Potocka, M. (pod red.), 2008, *Ilustrowana Kronika Dziejów Polski*, Poznań, s. 145.

⁷ „ (...) Rorty odwoływał się do pragmatyzmu amerykańskiego, który wiązał się z nazwiskami W. Jamesa i J. Deweya. Jego poglądy określa się mianem neopragmatyzmu - filozofii oceniającej myślenie raczej pod kątem użyteczności niż abstrakcyjnej racjonalności(...)”. <http://wiedzaiedukacja.eu/archives/23877> [dostęp: 3.01.2014r.]

3.2. Postmodernizm

Termin *postmodernizm* według wielu badaczy odnosi się między innymi do „*przemian w myśli filozoficznej, odpowiadającego im ogólnie klimatu intelektualnego oraz formacji kulturowo- cywilizacyjnej, następującej po epoce nowoczesnej (liczone od narodzin światopoglądu oświeceniowego w XVIII w. do końca lat 60 XX w.)*”⁹

Postmodernizm jako pewna kategoria historyczna wiąże powstawanie nowych cech kultury z pojawianiem się nowego modelu społecznego życia – społeczeństwa konsumpcyjnego. Wszelkie profile postmodernizmu powstały w następstwie sprzeciwu wobec znormalizowanym już formom modernizmu czyli nowoczesności. Niewątpliwą cechą ponowoczesności jest zanik ustalonych wcześniej, podstawowych rozgraniczeń obecnych w każdej dziedzinie życia. W modernizmie dominowała koncepcja wyjątkowości i indywidualności. Każda jednostka mogła stworzyć własny styl, a także własną wizję świata, mogła być niepowtarzalna. Można powiedzieć, że w okresie modernizmu tematyka stylistycznej innowacyjności została wyczerpana, zmuszając tym samym przedstawicieli postmodernizmu do naśladowania stylów i zachowania pewnych powiązań z przeszłością. W związku z tym na przełomie epok dokonała się swoista reorganizacja występujących wcześniej elementów kultury. Przemiany w społecznym systemie wartości i kulturze spowodowały, że cechy, które w epoce modernizmu były podrzędne, w dzisiejszych czasach mogą być najbardziej znaczące, a niedopuszczalne dawniej zachowania stały się teraz powszechnie akceptowane (Pablo Picasso uważany kiedyś za ekscentryka, według współczesnej opinii publicznej nie budzi żadnych kontrowersji). Oznacza to, że sztuka współczesna, mając takie same cechy formalne jak modernizm, zmieniła tylko swą pozycję w dzisiejszej kulturze. Estetyki nowoczesności ustabilizowały się w systemie nauczania i zaczęły być postrzegane przez nowe pokolenie jako akademickie, straciły swą unikatowość.

Spółeczeństwo po II Wojnie Światowej zostało zdominowane przez media. Planowana jednorazowość, coraz szybszy rytm, w jakim zmieniają się obowiązujące trendy, a także przenikanie mediów do każdej sfery życia to przykładowe cechy obrazujące dogłębny

⁸ „*Rorty [rɔrti] Richard, właśc. R. McKay Rorty, ur. 4 X 1931, Nowy Jork, zm. 8 VI 2007, Palo Alto (stan Kalifornia), filozof amerykański; pragmatysta i umiarkowany postmodernista; profesor Uniwersytetu w Princeton (1983 zrezygnował); Przygodność, ironia, solidarność.*” <http://encyklopedia.pwn.pl/haslo/3968802/rorty-richard.html> [3.01.2014r.]

⁹ Żurawski, S. (red.), 2009, *Epoki Literackie. Współczesność*, Warszawa, s. 204 – 206.

przełom w stosunku do społeczeństwa żyjącego przed wojną, w którym modernizm był wartością autonomiczną. Krytyk społeczny Fredric Jameson uważa, że media przyczyniają się do zapominania o historycznych doświadczeniach, dlatego dla współczesnego społeczeństwa, skoncentrowanego na teraźniejszości i permanentnie oczekującego zmian, tradycje mają coraz mniejsze znaczenie.¹⁰

3.3. Płynność i nowoczesność

„Płynność” w dziedzinie fizyki jest cechą dwóch z trzech podstawowych stanów skupienia materii – cieczy i gazów. W przeciwieństwie do ciał stałych, nie posiadają one ustalonego kształtu stąd bardzo łatwo mogą zmieniać formę.

Według Zygmunta Baumana powyższą właściwość można potraktować jako przenośnię czasów współczesnych. Płyny nie zachowując swojego kształtu, są ruchliwe, nieustannie podatne na zmiany. Każdą przestrzeń zapełniają tylko „chwilowo”. Natomiast zasadnicze znaczenie ma dla nich czas. Podobne cechy wykazuje nowa faza w historii nowoczesności. Należy pamiętać, że hasło: „*roztopianie wszystkiego co stałe*” zostało stworzone już przez twórców „Manifestu komunistycznego”¹¹ ponad sto lat temu. W tamtym czasie nawoływało ono do wyeliminowania stałych i opornych na jakiegokolwiek zmiany wartości historycznych z rzeczywistości. Przesłaniem tego sformułowania było przede wszystkim „(...) *uwolnienie przedsiębiorczości z okowów obowiązków rodzinno – domowych i z gęstej sieci zobowiązań etycznych (...)*”¹². Nowy ład, okrojony z wszelkich więzów historii, zaczął być określany tylko w kategoriach ekonomii. Zdominował sferę kontaktów międzyludzkich i zamknął się na nowe ideologie, które były uważane za nieprzydatne. Według Baumana zerwanie z tradycyjnymi wartościami, które miało na celu zwiększyć niezależność człowieka, wręcz przeciwnie, spowodowało jeszcze większe usztywnienie porządku społecznego. Brak zaangażowania i bierność ludzi przyczyniły się do rezygnacji z dążenia do poprawy jakości życia. Zabrakło chętnych do reformowania obowiązującego ładu społecznego. Pozornie

¹⁰ Jameson, F., 1998, *Postmodernizm i społeczeństwo konsumpcyjne*, [w:] Nycz R. (red.), *Postmodernizm. Antologia przekładów*, Kraków, s. 190-213

¹¹ „*Manifest komunistyczny, Manifest Partii Komunistycznej, Manifest der Kommunistischen Partei, dokument opracowany w 1847 przez K. Marksa i F. Engelsa na polecenie nowo utworzonego Związku Komunistów w Anglii jako program ideowo-polityczny partii. Zawierał podstawowe tezy marksistowskiej ekonomii politycznej, krytykę ustroju kapitalistycznego i różnych nurtów ówczesnego socjalizmu*”. http://portalwiedzy.onet.pl/72546,,,manifest_komunistyczny,haslo.html [dostęp: 3.01.2014r.]

¹² Bauman, Z., 2006, *Płynna nowoczesność*, Kraków, s. 9

wolne jednostki musiały odnaleźć swoje miejsce w otaczającym je świecie i przystosować się do obowiązujących w nim norm postępowania. Trudność tego zadania polegała jednak na tym, że owe reguły nie były oczywiste – ludziom zabrakło wzorców zachowań, którymi można było się kierować w przyszłości. Doprowadziło to do tego, że w dzisiejszych czasach indywidualne wysiłki każdego człowieka są nieokreślone i skazane na liczne zmiany. Człowiek musi sam tworzyć swe wartości i odpowiadać osobiście za ewentualną porażkę, gdyż nowoczesność spowodowała również rozmycie wzajemnych zależności i relacji międzyludzkich.

Nowoczesność jest pojęciem względnym, można ją analizować na wiele sposobów. Zdaniem Zygmunta Baumana do zdefiniowania jej potrzebne jest zbadanie takich terminów jak *czas* i *przestrzeń*. Niegdyś uznawane były one za ściśle ze sobą powiązane, dzisiaj wymagają rozróżnienia. Czas należy uznać za jednostkę ulegającą ciągłym zmianom, dynamiczną, natomiast przestrzeń za stabilną i trwałą. Według profesora, w czasach nowoczesnych, w których zaczęła przeważać ekspansywność, narzędziem dominacji były prędkość ruchu i dostęp do coraz szybszych, mechanicznych środków lokomocji. Te atrybuty posiadał czas, przez co dążył do podboju przestrzeni . „(...) *czas stał się czynnikiem niezależnym od niewzruszonych i niezmiennych rozmiarów mórz i lądów. Czas różnił się od przestrzeni, ponieważ w przeciwieństwie do niej poddawał się zmianom i manipulacjom. Stał się elementem wywrotowym: dynamicznym partnerem relacji czas – przestrzeń.*”¹³

Bauman uważa, że oderwanie czasu od przestrzeni i podporządkowanie go pionierskości człowieka jest dobrą podstawą do rozważań na temat nowoczesności. Twierdzenie to wyłania się z faktu, iż to nowoczesność właśnie jest swoistą *historią czasu*, pozyskaną w momencie, w którym szybkość przemieszczania się w przestrzeni zaczęła zależeć od kreatywności i zaradności człowieka.

Według socjologa można wyróżnić *ciężką* i *lekką* nowoczesność. Pierwsza z nich, część historii która się obecnie kończy, charakteryzuje się „opiewaniem rozmiaru”. W tej epoce uważano, że to co jest większe, w większej ilości — jest lepsze i gwarantuje władzę (powstawały kolejne fabryki wyposażone w ogromne maszyny, zatrudniające liczniejszą grupę pracowników). Jednym z najważniejszych celów *ciężkiej nowoczesności* stały się także podboje terytorialne, które wraz ze wzrostem wielkości były synonimem postępu.

¹³ Tamże, s. 173

By zapanować nad zdobytą przestrzenią należało ją kontrolować, co oznaczało również zapanowanie nad czasem. Spowodowało to ograniczenie swobody ruchu i zrutynizowanie zachowań ludzi (w szczególności robotników zatrudnionych w fabrykach).

Do zmiany takiej sytuacji przyczyniło się nadejście epoki *lekkiej nowoczesności*¹⁴, w której przestrzeń ma niewielkie znaczenie i nie ogranicza ludzkich czynów, a narzędziem generowania zysku jest czas. Profesor Bauman podkreśla jednak, że jeśli w każde miejsce na świecie człowiek może dotrzeć w takim samym, niemalże błyskawicznym czasie, żadne miejsce nie jest już wyjątkowe. „*Jeśli w każdej chwili można być wszędzie, nie ma powodu, aby być gdziekolwiek w jakimkolwiek określonym czasie*”¹⁵. Nieokreślony i niedostrzegalny czas w *lekkiej nowoczesności* doprowadził do natychmiastowego spełniania potrzeb ludzi i coraz szybszej utraty przez nich zainteresowania światem. Stąd też nastąpiły czasy braku zobowiązań, nieuchwytności i niepewności.

Nowoczesność to okres, w którym stary porządek próbowano zastąpić nową, stworzoną przez człowieka rzeczywistością. Podejmowano starania podporządkowania społeczeństwa ulepszonym systemom i społecznym normom. Jednak nie udało się tego zadania zrealizować. Powstał więc nieokreślony w pełni „świat alternatywny” w płynnej nowoczesności.

3.4. Współczesne społeczeństwo

Gruntowne wprowadzenie w temat życia i kultury w nowoczesnych czasach wymaga wyjaśnienia i zbadania pojęcia *społeczeństwa*¹⁶. W jednym z rozdziałów książki pod tytułem „*Socjologia*”¹⁷ Zygmunt Bauman opisuje rolę grupy społecznej, do której należymy, a także jej wpływ na wolność jednostki.

Każdy człowiek pragnie mieć możliwość wyboru i decydowania o sobie. Za pomocą odpowiednich środków oczekuje realizacji swych postanowień i efektów dokonanych wyborów. Wolność człowieka nie zależy jednakże tylko od jego działalności i tego, co posiada, lecz także od tego, kim jest – do jakiej grupy społecznej należy. Według

¹⁴ Bauman, Z., 2006, *Płynna nowoczesność*, Kraków, s. 176 - 184

¹⁵ Tamże, s. 184

¹⁶ Definicja społeczeństwa: „ogół ludzi pozostających we wzajemnych stosunkach wynikających z warunków życia, podziału pracy i udziału w życiu kulturalnym; też: ogół obywateli danego okręgu, miasta itp.” <http://sjp.pwn.pl/slownik/2523094/spo%C5%82ecze%C5%84stwo> [dostęp 4.02.2014r.]

¹⁷ Bauman Z., 1996, *Wolność i zależność* [w:] *Socjologia*, Poznań, s. 27 -43

Baumana, wszyscy podporządkowujemy się wymaganiom własnej grupy, co ogranicza naszą swobodę. Społeczeństwo wyznacza obszar, na którym członek grupy może właściwie wykorzystać swoją wolność. Narzuca standardy właściwego postępowania, stając się autorytetem dla jednostki.

Za sprawą mass mediów, z najodleglejszych zakątków świata, docierają do nas liczne informacje o bardzo różnorodnych sposobach życia. Z każdym dniem jest ich więcej i ulegają wielu zmianom. Przekazy takie nadają ważność wzorcom postępowania (kierujemy się często przeświadczeniem, że jeśli dany styl życia zasługuje na pokazanie go milionom ludzi – jest godzien uwagi, a wręcz naśladowania). Mając na względzie własne upodobania, dokonujemy wyboru, jakimi zasadami będziemy się kierować w życiu, jak również weryfikujemy, czy zostaną one zaakceptowane przez naszą grupę społeczną. Powyższe czynności wpisują się w proces kształtowania osobowości jednostki i kultury społeczeństwa.

Wprowadzając w życie wybrane normy, nigdy jednak nie można być pewnym, że przyniosą one nam wyłącznie korzyści i szczęście. Autor „*Socjologii*” za pomocą tego spostrzeżenia, wyznacza cechę społeczeństwa w płynnej nowoczesności – niepewność¹⁸.

W warunkach nagłych zmian w zwyczajowych realiach życia, egzystuje się coraz trudniej. Coraz częściej ludziom brakuje stabilności i poczucia bezpieczeństwa, a problemy z samorealizacją powodują bezsilność.

„W płynnie — nowoczesnym układzie niemal zupełnie brak pozycji przygotowanych do zajęcia, a te, które zdawałyby się obiecywać odegranie takiej roli, okazują się zwykle kruche i znikają, zanim zdążymy je zająć.”¹⁹.

Kolejną cechą nowoczesnego społeczeństwa według Zygmunta Baumana jest „kształtowanie indywidualności”²⁰. Proces ten, wiąże się z porzuceniem wrodzonej tożsamości człowieka, ponieważ grupa społeczna w pewien sposób kreuje samoświadomość jednostki i jej styl życia. Ludzie chcąc określić swoje priorytety w początkowej fazie epoki

¹⁸ Bauman Z., 1996, *Socjologia*, Poznań, s. 55

¹⁹ Bauman Z., 2006, *Płynna nowoczesność*, Kraków, s. 53

²⁰ „(...) społeczeństwo kształtuje indywidualność swoich członków, a jednostki stwarzają społeczeństwo swoimi działaniami, realizując strategie życiowe dopuszczalne i wykonalne w ramach społecznej siatki łączących je zależności”, Bauman Z., 2006, *Płynna nowoczesność*, Kraków, s.48

nowoczesności, dopasowywali swoje zachowanie do obowiązujących modeli postępowania społeczeństwa. Profesor podkreśla, że pomimo powyższych działań, każda jednostka jest zdana tylko na siebie, gdyż problemy poszczególnych osób nie są problemami wspólnotowymi. Indywidualizacja stała się więc naszym losem, zmuszając nas do nieustannego podejmowania prób znalezienia własnej drogi życiowej.

4. Życie w świecie płynnej nowoczesności

Świat płynnej nowoczesności nieustannie nas zdumiewa. Pewne i stabilne wartości w dniu dzisiejszym, jutro mogą okazać się niedorzeczne i bezwartościowe. Wymaga to od ludzi przygotowania na ewentualne zmiany poprzez zdobycie informacji o tym, co może się przydarzyć. Jednakże, według Zygmunta Baumana, nasze czasy charakteryzuje wręcz natłok wiadomości. Bardzo ciężko jest je wartościować, a także odróżnić prawdę od kłamstwa.

W książce pod tytułem: „*44 Listy ze Świata Płynnej Nowoczesności*” profesor podejmuje próbę oddzielenia tego, „(...) *co ważne, od tego, co nieistotne*”²¹. Na podstawie historii zaczerpniętych z codziennego życia, zwraca uwagę na największe problemy obecne w dzisiejszym świecie. Postaram się dokładniej opisać kilka z nich.

4.1. Samotność

Czasy, w których przyszło nam żyć charakteryzuje duży postęp w rozwoju wszelkich technologii sprzyjających masowej komunikacji. Telefony komórkowe, tablety, przenośne odtwarzacze multimedialne czy serwisy społecznościowe to narzędzia umożliwiające błyskawiczne zdobycie potrzebnych w danej chwili informacji, a także kontakt z innymi ludźmi w dowolnym miejscu i czasie. Zdaniem profesora Baumana ich przeznaczeniem jest zaspokojenie potrzeby obecności drugiego człowieka. Nikt nie chce odczuć samotności, gdyż jest ona stanem ciężkim do zniesienia. Natomiast w momencie, w którym już to nastąpi, komunikacja wirtualna jest łatwym sposobem zatuszowania pustki i osamotnienia. Jest to również bezpieczna i przede wszystkim niezobowiązująca forma kontaktu. W dowolnej chwili, poprzez zerwanie połączenia możemy zakończyć rozmowę, nie ponosząc większych tego konsekwencji.

„W każdej chwili możemy „stać się nieobecni duchem” i „zamknąć się w sobie”, w każdej chwili możemy dać innym do zrozumienia, że wyłączyliśmy się z ich towarzystwa, tu i teraz. Możemy wyrwać się z tłumu, zajmując

²¹ Bauman, Z., 2011, *44 Listy ze Świata Płynnej Nowoczesności*, Kraków, s. 7

się wciskaniem przycisków w telefonie, wystukując SMS do kogoś, kto w tym momencie jest fizycznie nieobecny i dlatego akurat nie absorbuje i nie zajmuje naszej uwagi, a więc kogoś, z kim kontakt jest aktualnie „bezpieczny”.²²

Należy jednak pamiętać, że skupiając się na „wirtualnych relacjach” możemy łatwo stracić kontakt z rzeczywistością, z żywymi ludźmi. Napisanie wiadomości na portalu społecznościowym nie ma takiej samej wartości jak przekazanie jej bezpośrednio drugiej osobie, dbając o podstawowe umiejętności komunikowania się między sobą w społeczeństwie.

Era telefonów komórkowych zatarła także granicę między życiem prywatnym a zawodowym, nie ma bowiem znaczenia czy odbierzemy nadchodzące połączenie w pracy czy w domu. Wychodzi się zatem z założenia, że posiadacz telefonu komórkowego powinien być nieustannie osiągalny. Lista kontaktów w naszych „komórkach” odzwierciedla osobistą sieć komunikacyjną.

Zygmunt Bauman zwraca uwagę na rezultat naszego postępowania. Uciekając przed poczuciem samotności, dzięki technologii jesteśmy nieustająco w kontakcie z innymi. Wynika z tego, że tak naprawdę nigdy nie jesteśmy sami, skoncentrowani na sobie. Maleje zatem szansa na dokładne przemyślenie swoich problemów, przewartościowanie swych potrzeb i poznanie siebie.

Według młodych ludzi świat wirtualny cechuje brak konfliktów i sprzeczności. W przeciwieństwie do świata empirycznego, istnieje opcja tworzenia nieograniczonej liczby kontaktów, pod warunkiem zmniejszenia ich intensywności. Utrzymanie dobrej relacji z drugim człowiekiem poza siecią, wymaga już czasu i zaangażowania, którego młodzi ludzie się obawiają. Internet daje możliwość zmiany swego wizerunku i stylu bycia, pomaga nam zarządzać naszą tożsamością i unikać kompromitacji. Sprawia, że ludzie mają poczucie kontroli nad własnym życiem, przez co staje się tak atrakcyjny i uzależniający.

Powstałe serwisy społecznościowe, wykorzystując powszechną powściągliwość ludzi w bezpośrednich relacjach interpersonalnych, pozwalają dzielić się informacjami na temat własnego życia bez konieczności ich uzasadniania. Wydawane przez nas proste komunikaty służą niemal wyłącznie „przypomnieniu” o naszym istnieniu innym ludziom. Według Baumana nie liczy się już treść udostępnianych przez ludzi informacji, ale sam fakt ich

²² Tamże, s. 16

rozpowszechniania. „*Od pewnego czasu miejsce słynnego kartezjańskiego „dowodu na istnienie : „myślę, więc jestem”, zajmuje coraz jawniej wersja dostosowana do współczesnej ery masowej komunikacji: „widzą mnie, więc jestem”*”²³.

Należy zaznaczyć, że wszelkie komunikatory i aplikacje służące błyskawicznej wymianie informacji mają też swoje zalety. Mogą przyczynić się do szybszego uzyskania pomocy w razie takiej potrzeby lub ostrzeżenia innych przed ewentualnym zagrożeniem²⁴. Wymieniona wyżej dogodność nie zmienia jednak faktu, że kontakty komputerowe spowodowały znaczne osłabienie więzi międzyludzkich. Ludziom zaczyna brakować ciepła, bliskości, a przede wszystkim fizycznej obecności drugiego człowieka.

* * *

W XXI wieku społeczeństwo często nie zdaje sobie sprawy z zagrożeń wynikających z nieograniczonego korzystania z Internetu, a taka nieświadomość może sprzyjać uzależnieniu. Coraz więcej, szczególnie młodych ludzi popada w komputerowy nałóg („prawie co piąty nastolatek między 11 a 16 rokiem życia nie je albo nie śpi z powodu nadmiernego korzystania z Internetu”²⁵). O wielkości tego problemu świadczyła przeprowadzona w Polsce, w 2013 roku kampania społeczna pod nazwą: „*Wyloguj się do życia*”²⁶. Jej głównym założeniem było uświadomienie problemu uzależnienia od sieci, jak również pomoc w szukaniu równowagi między światem realnym a wirtualnym. Projekt przewidywał zachęcenie internautów do udziału w konkursach i debatach dotyczących tematu, a także rozpowszechnienie w Internecie edukacyjnego filmu będącego częścią kampanii.

²³ Bauman, Z., 2011, *44 Listy ze Świata Płynnej Nowoczesności*, Kraków, s. 34-35

²⁴ „*W styczniu 2009 roku australijska straż pożarna wysyłała za pośrednictwem Twittera ostrzeżenia i aktualne informacje dotyczące pożarów buszu w stanie Wiktorii*” Bauman, Z., 2011, *44 Listy ze Świata Płynnej Nowoczesności*, Kraków, s. 34

²⁵ <http://www.youtube.com/watch?v=phCSXKqKQuo> [dostęp 10.03.2014 r.]

²⁶ „*Projekt finansowany jest z Funduszu Rozwiązywania Problemów Hazardowych, będącego w dyspozycji Ministerstwa Zdrowia i realizowana we współpracy z Krajowym Biurem ds. Przeciwdziałania Narkomanii. Autorem i realizatorem projektu jest Fundacja Innowacyjnych Rozwiązań Społecznych i Terapeutycznych – FIRST*” <http://www.wylogujsie.org/o%20problemie> [dostęp 10.03.2014 r.]

4.2. Prywatność

Kolejnym zjawiskiem, będącym przedmiotem rozważań Zygmunta Baumana, jest prywatność. Zasluguje ona na uwagę, gdyż w ostatnich latach znacznie zmieniło się podejście do wszelkich spraw osobistych. Z biegiem czasu wzrasta częstotliwość dzielenia się poufnymi informacjami, które coraz chętniej omawiane są na forum publicznym. Osoby udostępniające fakty ze swojego życia (często budzące kontrowersje) szerokiemu gronu odbiorców muszą liczyć się z konsekwencjami takiego postępowania. Narażone są na krytykę, z którą muszą się pogodzić.

Każdy ma prawo do prywatności, które powinno być uszanowane przez ogół społeczeństwa. Ochrona autonomii jednostki wymaga zatem dyskrecji ze strony osób, którym poufna informacja została przekazana. Umiejętność dochowania tajemnicy jest budulcem bliskości, fundamentem wszelkich więzi międzyludzkich. Bowiem powierzając wybranym osobom nasz sekret, tworzymy swoistą sieć przyjaźni, która łączy się z zaufaniem i jednocześnie zobowiązaniem do zachowania go dla siebie.

W epoce „płynnej nowoczesności” prawie wszyscy chcą być interesujący dla opinii publicznej. Obojętność z jej strony może być rozumiana jako wykluczenie z danej społeczności. W dzisiejszych czasach popularne jest upublicznianie swych osobistych doświadczeń. Zachowanie takie, staje się wręcz wzorcowym modelem udanego życia. Tajemnice są coraz częściej z dumą ujawniane na łamach mediów. „*W efekcie to sfera publiczna przeżywa dzisiaj najazd, zalew i podbój prywatności*”²⁷. Zdaniem profesora Baumana przyczynia się to do osłabienia i rozpadu wszelkich relacji interpersonalnych.

* * *

Polacy coraz chętniej poddają się modzie dzielenia się publicznie swoimi problemami. Przykładem mogą być programy telewizyjne²⁸, cieszące się dużą popularnością, w których uczestnicy opowiadają o swoim prywatnym życiu i kontrowersyjnych przyzwyczajeniach. Chętniej też, w Polsce, śledzimy wydarzenia z życia osób sławnych i popularnych, potocznie

²⁷ Bauman, Z., 2011, *44 Listy ze Świata Płynnej Nowoczesności*, Kraków, s. 52

²⁸ Przykładem może być program pot tytułem: „*Rozmowy w toku – polski talk-show produkowany przez telewizję TVN od 2000 roku. Program prowadzi Ewa Drzyzga*” http://pl.wikipedia.org/wiki/Rozmowy_w_toku [dostęp 15.03.2014]

zwanych celebrytami²⁹. Świadczą o tym liczne programy i portale plotkarskie. By zbadać to zjawisko przeprowadzono ankiety wśród internautów. 70% respondentów deklaruje, że odwiedza portale plotkarskie przynajmniej raz dziennie i, co więcej, 25% z nich przyznaje się, że zdarza się to zarówno w czasie wolnym, jak i w pracy lub na zajęciach. Taka frekwencja jest wynikiem ciekawości, poszukiwania rozrywki czy chęci bycia zaznajomionym z najnowszymi modami i aktualnymi sensacjami. Należy jednak być świadomym, że tego typu źródła nie są rzetelne i służą w dużym stopniu kreowaniu rzeczywistości w celu osiągnięcia przez ich nadawcę korzyści.

4.3. Edukacja

„Płynna nowoczesność” sprawia, że ludzie z większą rezerwą podejmują temat *trwałości*. Wszystko, co wiąże się z zobowiązaniem czy związaniem na całe życie, powoduje strach i niechęć. W świecie, w którym dominuje konsumpcjonizm³⁰ czerpie się szybkie i tymczasowe przyjemności z życia, wszystko ma swój określony czas istnienia lub działania. Ta zasada dotyczy również *wiedzy*.

Wykształcenie w przeszłości kojarzyło się z pewną wiarygodnością. Człowiek uczony wydawał się być godnym zaufania i wyróżniano go w każdej dziedzinie. Wiedza była pożądaną, stabilną wartością, którą każdy chciał nabyć. Z nastaniem ery zmian i unowocześnień, wartości edukacyjne traciły swą autentyczność. Szkoły klasyczne przekazywały swym uczniom treści, które były już zdezaktualizowane i nie rozwijały praktycznych umiejętności wychowanków. Nastąpił z tego powodu kryzys systemów edukacji.

Według Baumana, w dzisiejszym świecie nie potrzeba już nauczycieli, lecz specjalistów, którzy będą w stanie objaśnić ludziom jak żyć w obecnych czasach. Ekspert tacy, powinni nauczyć społeczeństwo szukania indywidualnych rozwiązań ich problemów bez konieczności powielania schematów takich działań z przeszłości. Recepta na sukces, zdaniem profesora wiąże się z indywidualnością i niekonwencjonalnym sposobem

²⁹ Celebryt albo celebryta - termin odnoszący się do osoby często występującej w środkach masowego przekazu i wzbudzającej ich zainteresowanie, bez względu na pełnioną przez nią zawód (choć najczęściej są to aktorzy, piosenkarze, uczestnicy reality show, sportowcy czy dziennikarze). <http://pl.wikipedia.org/wiki/Celebryta> [dostęp: 15.03.2014r.]

³⁰ Konsumpcjonizm – „*nadmierne przywiązywanie wagi do zdobywania dóbr materialnych*” www.sjp.pwn.pl/szukaj/Konsumpcjonizm [dostęp: 21.03.2014]

myślenia, które obecnie trzeba w sobie wykształcić i pielęgnować. Nabytą wiedzę trzeba więc bezustannie uaktualniać, gdyż rozmyły się standardowe wyznaczniki ładu i porządku. Edukację powinna cechować elastyczność, by ułatwić ludziom odnalezienie się w świecie nadmiaru informacji.

* * *

W Polsce powstaje coraz więcej organizacji i ośrodków, mających na celu pomoc młodym ludziom w znalezieniu ich osobistej ścieżki edukacyjnej i zawodowej. W liceach przykłada się większą uwagę do uświadomienia uczniom ich predyspozycji poprzez organizowanie testów psychologicznych. Dzięki temu licealistom łatwiej wybrać kierunek przyszłych studiów zgodnie z ich preferencjami i zainteresowaniami. Absolwenci uczelni wyższych natomiast, mogą liczyć na wsparcie tak zwanych Sekcji Karier³¹. W miejscach takich, będących częścią administracji ogólnouczelnianej, udzielane są informacje dotyczące rynku pracy, ofert praktyk i staży czy ofert zatrudnienia.

4.4. Ryzyko

Decyzyjność wiąże się niemal zawsze z lękiem przed popełnieniem błędu. Niezawodny schemat działania w określonych sytuacjach nie istnieje, przez co nie jesteśmy w stanie dokładnie przewidzieć konsekwencji naszych czynów. Poszerzając myśl rzymskiego poety Lukiana³², Zygmunt Bauman stwierdza, że „(...) człowiek staje się zakładnikiem losu”³³. Ludzie tworzą własną historię, kreując siebie samych i swoje życie. Przejawem ich wyborów są zarówno akceptacja, jak i wyraźny sprzeciw wobec istniejącego powszechnie ładu. Według profesora, każdego człowieka można zatem porównać do artysty stwarzającego dzieło sztuki. Zgodnie z tą metaforą, narzędziem, za pomocą którego odbywa się wymieniona wyżej kreacja jest *charakter*. „*Los i jego zbrojne oddziały partyzanckie, zwane przypadkami, wyznaczają zakres wyborów, przed którymi stają artyści życia,*

³¹Przykładem może być Biuro Karier Uniwersytetu Jagiellońskiego: www.biurokarier.uj.edu.pl/ [dostęp 20.03.2014r.]

³²„Lukian, Lucjan, gr. Loukianós, ur. ok. 120, zm. ok. 190, satyryk grecki z Samosat w północnej Syrii; twórca dialogu satyr. (Rozmowy heter); zachowanych ok. 80 utworów, m.in. mowy popisowe (Pochwała muchy), pisma na wpół filoz. (Wyprzedaż żywotów), opowiadanie Lucjusz, czyli Osioł.” www.encyklopedia.pwn.pl/haslo/3934427/lukian.html [dostęp: 22.03.2014r.]

³³ Bauman, Z., 2011, *44 Listy ze Świata Płynnej Nowoczesności*, Kraków, s. 284

ale o konkretnych wyborach decyduje charakter”³⁴. Nasza osobowość i usposobienie, skłaniają nas do podjęcia określonych decyzji, odbierając zdarzeniom losowym i okolicznościom prawo do decydowania o naszym życiu.

Obecne czasy można nazwać epoką momentalności³⁵. Społeczeństwo usilnie dąży do zaspokajania swoich potrzeb, nie zawsze licząc się z konsekwencjami swoich czynów. Nie chcemy ponosić odpowiedzialności za skutki naszego działania. W przeszłości, wartości takie jak trwałość czy solidność świadczyły o władzy i potędze. Były więc nacechowane pozytywnie. W dzisiejszym świecie owe pojęcia traktowane są niemalże jako wady — ograniczające swobodę elementy ludzkiej egzystencji, które mogą zawieść w momencie kolejnego przyspieszenia tempa życia.

Podstawowymi znacznikami kulturowymi epoki momentalności są lekkość, elastyczność i łatwość, umożliwiające dopasowanie się do zmieniających się warunków naszego bytu. W teraźniejszości zapomina się coraz częściej o przeszłości i tradycjach, jednocześnie nie wierząc w dobrą przyszłość. Zjawisko według Baumana jest niepokojące, gdyż właśnie pamięć o historii i wiara w przyszłe losy są filarami kultury i moralności. „Nadejście momentalności prowadzi ludzką kulturę i etykę na nieoznaczone i niezbadane terytorium, gdzie większość tradycyjnych sposobów radzenia sobie z życiem traci swą użyteczność i znaczenie”³⁶.

³⁴ Tamże, s. 286

³⁵ Bauman, Z., 2006, *Płynna nowoczesność*, Kraków, s. 200

³⁶ Tamże, s. 200

5. Kultura w płynnej nowoczesności

Kultura jest pojęciem dość trudnym do jednoznacznego zdefiniowania. W historii termin ten ulegał wielu przemianom, czego wynikiem jest mnogość jego definicji. Jedną z nich, której autorem jest Edward Taylor, głosi, że „*kulturą jest pewna całość złożona z poszczególnych elementów, jakimi są: wiedza, religia, prawo, sztuka, moralność, zwyczaje i inne kwestie, które zostały przez człowieka nabyte w związku z jego uczestnictwem w społeczeństwie*”³⁷. Definicja ta eksponuje istotną cechę kultury — dotyczy ona grupy społecznej w całości. Należy jednak podkreślić, że rozumienie omawianego pojęcia zależy od kontekstu, w jakim jest ono rozpatrywane.

W zależności od perspektywy spojrzenia rozróżnia się wiele rodzajów kultury. Między innymi *kulturę wysoką, elitarną* i podawaną jako przeciwstawną do niej *kulturę popularną*³⁸. Powszechnie uważa się, że pierwszą z nich tworzy wąska grupa osób, posiadająca profesjonalną wiedzę w danej dziedzinie. Od swoich odbiorców, kultura elitarna również wymaga pewnych predyspozycji i umiejętności odpowiedniego jej przyjęcia. W ogólnym rozumieniu kultura elitarna nie jest ukierunkowana na zadowolenie licznej publiczności, gdyż porusza czasem tematy wymagające dużej kompetencji kulturowej.

Przeznaczeniem *kultury popularnej* natomiast, jest dotarcie do jak największej grupy odbiorców. Cechuje ją przede wszystkim różnorodność, uzasadniona chęcią zaspokojenia indywidualnych potrzeb każdego człowieka. Rozwój tego rodzaju kultury jest związany między innymi z powszechnym zainteresowaniem wybraną tematyką i sposobem jej zaprezentowania, a także z czynnikami ekonomicznymi (opłacalnością wyrobienia danego produktu kultury). Wartości intelektualne i jakość danego dzieła, mają mniejsze znaczenie dla kultury popularnej niż ilość jej zwolenników.

Pojęcie *kultury popularnej* jest używane zamiennie z określeniem *kultura masowa*, jednak istnieją między nimi drobne różnice. Główną z nich jest typ ich odbiorców. Pierwsza, z wyżej wymienionych skierowana jest do zróżnicowanych wewnętrznie adresatów. Celem drugiej jest trafienie do „uniwersalnego”, masowego odbiorcy, nie wykazującego znaczących, indywidualnych potrzeb.

³⁷ <http://eszkola.pl/wos/kultura-7025.html> [dostęp: 25.03.2014 r.]

³⁸ Tamże, [dostęp: 25.03.2014 r.]

Kultura jest istotnym elementem ludzkiego życia, w znacznym stopniu oddziałuje na wszystkie jego sfery, przez co człowiek uczy się wzorów postępowania w społeczeństwie. Kultura wpływa na ludzki byt, między innymi poprzez kształtowanie i wprowadzanie systemów wartości. Tworzą się pewne normy moralne, które powinny być powszechnie znane i przestrzegane w grupie społecznej. Bardzo często są one przekazywane z pokolenia na pokolenie. Omawiane zjawisko przyczynia się do utrzymania ładu społecznego i bezsprzecznie wpływa na kontakty międzyludzkie. Kultura, ustanawiając pewne modele zachowań, ogólnie zaakceptowane i powielane, pomaga w zaspokajaniu różnorodnych potrzeb człowieka. Otoczenie jednostki, obszar kulturowy w jakim ona egzystuje, oddziałuje również w dużym stopniu na formowanie jej osobowości³⁹.

W książce pod tytułem: „*Kultura w płynnej nowoczesności*”, Zygmunt Bauman dokonuje pewnego rodzaju diagnozy teraźniejszej kultury. W pierwszym rozdziale swojego dzieła, profesor stwierdza, że w dzisiejszych czasach nie można już rozróżnić osób stojących na wyżynach kulturowej hierarchii od tych, którzy plasują się u jej podstawy. Obecne elity kultury, rzadko kiedy przypisane do konkretnych preferencji artystycznych, są w stanie skonsumować zarówno twórczość wliczaną do kultury wysokiej, jak i popularnej — profesor określa ich mianem „*wszystkożernych*”⁴⁰.

Bauman, powołując się na twierdzenie socjologa⁴¹ Pierre’a Bourdieu, zaznacza, że jeszcze do niedawna sztuki przeznaczone do społecznego użytku dedykowane były konkretnej klasie społecznej, „*kultura jawiła się przede wszystkim jako urządzenie wykorzystywane — i być może z zamysłu przeznaczone — do oznaczania różnic między klasami i ich utrwalania: jako technologia wypracowana gwoili tworzeniu i ochronie podziałów klasowych i społecznych hierarchii*”⁴².

Wyznaczając kanony piękna, kultura, musiała z jednej strony być konkretna i nieustępliwa, w akceptowaniu jak i sprzeciwie wobec danych wartości, z drugiej zaś potrzebowała wskazówek, informujących czego unikać.

³⁹ <http://eszkola.pl/wos/kultura-i-jej-wplyw-na-zycie-spoleczne-7177.html> [dostęp: 26.03.2014r.]

⁴⁰ Bauman, Z., 2011, *Kultura w płynnej nowoczesności*, Warszawa, s.17

⁴¹ „*Bourdieu Pierre , ur. 1 VIII 1930, Denguin, zm. 23 I 2002, Paryż, socjolog francuski; profesor Collège de France; twórca teorii przemocy symbol.; badania nad wpływem systemów polit.-społ. na kierunek i treść działalności oświatowej*”, <http://encyklopedia.pwn.pl/haslo/3880028/bourdieu-pierre.html> [dostęp: 5.04.2014r.]

⁴² Bauman, Z., 2011, *Kultura w płynnej nowoczesności*, Warszawa, s. 19

Profesor zwraca uwagę na fakt, że termin „kultura”, w początkowym przeznaczeniu, miał przyczyniać się do zmiany panującego stanu rzeczy, określać cele działań w przyszłości i kierować społecznym rozwojem. Jednak sens wymienionego wyżej pojęcia, z biegiem czasu diametralnie się zmienił w odniesieniu do jego pierwowzoru. W czasach nowoczesnych kultura, na podstawie obserwacji Bourdieu, zaczęła kojarzyć się ze stabilizacją i unieruchomieniem.

Przeistoczenie się nowoczesności z fazy „stałej” na „płynną”⁴³, w kontekście badań nad kulturą, spowodowało skoncentrowanie jej funkcji na zaspokojeniu indywidualnych potrzeb człowieka. Między innymi jej zadaniem jest troska o to, by wybór był życiowym obowiązkiem i koniecznością, a ponoszenie za niego odpowiedzialności, spoczywało tylko i wyłącznie na barkach jednostki.

„Płynna nowoczesność” pozostaje w opozycji do wszelkiego rodzaju rutyny i konformizmu. Kultura w dzisiejszych czasach niczego nie nakazuje, lecz proponuje. *„Jak to już Bourdieu odnotował, kultura posługuje się dziś roztaczaniem pokus i rozstawianiem przynęt, kuszeniem i uwodzeniem, a nie normatywną regulacją; piarem raczej niż policyjnym nadzorem; produkcją, rozsiewaniem i nasadzaniem nowych potrzeb pożądań i pragnień raczej niż przymusem”*⁴⁴. Kulturę w płynnej nowoczesności charakteryzuje dążenie do zmian, do modernizacji.

Zygmunt Bauman, określając współczesne społeczeństwo jako konsumenckie, definiuje kulturę jako skład towarów przeznaczonych do konsumpcji. Celem każdego z nich jest przyciągnięcie uwagi potencjalnych nabywców i utrzymanie jej na sobie przez jak najdłuższy czas. W dzisiejszym świecie obowiązujące wartości to elastyczność, akceptacja wszelakich gustów i brak konsekwencji w wyborach. Chcąc należeć do kulturowego establishmentu, należy wyzbyć się jakichkolwiek przejawów nietolerancji czy wybredności i wykształcić dystans do otaczającej rzeczywistości.

* * *

⁴³ Tamże, s. 25

⁴⁴ Tamże, s.27

Różnorodnymi sposobami skutecznego pozyskania odbiorców, posługują się również polskie ośrodki kultury. Przedstawiciele kultury elitarnej, dostosowują swą działalność i twórczość do warunków panujących w świecie konsumpcji.

Potwierdzeniem powyższego stwierdzenia może być projekt pod tytułem: „*Filharmonia Dowcipu*”⁴⁵. Jego koncepcją jest połączenie muzyki poważnej z elementami kabaretu. Oprócz muzyki, przestrzeń artystyczną tego przedsięwzięcia zajmują również elementy gry aktorskiej i działania literackie. Ideą widowiska jest nawiązanie komunikacji przez wirtuozów muzyki klasycznej z przeciętnym, współczesnym widzem pozbawionym artystycznego wykształcenia. Swoista „współpraca” kultury wysokiej z kulturą popularną.

Dostosowaniem się kultury wysokiej w Polsce, do czasów płynnej nowoczesności — do społeczeństwa konsumpcyjnego, są tak zwane muzea interaktywne. Ich zadaniem jest przekazanie widzom, w najciekawszy sposób prezentowanych zasobów, poprzez oddziaływanie na jego zmysły i zapewnienie mu atrakcji kulturalno – rozrywkowych (można wymienić tu gry edukacyjne, prezentacje multimedialne, animacje i słuchowiska). Odbiorca jest aktywnym, zaangażowanym, a także doświadczającym osobiście, zwiedzającym. Przykładem takich jednostek kulturowych w naszym kraju mogą być: Muzeum Powstania Warszawskiego w Warszawie, Podziemia rynku w Krakowie czy Multimedialne Muzeum Włókiennictwa w Łodzi.

5.1. Moda i postęp

W dziedzinie socjologii, *modę* można zwięźle zdefiniować, jako upowszechniony zwyczaj ulegający częstym zmianom⁴⁶. Zdaniem profesora Baumana, wyżej wymieniony termin dotyczy procesu, który określany może być jedynie w aspekcie niedokonanym, gdyż „(...)zawsze się staje”⁴⁷. Przeobrażenia, którym poddaje się moda, wraz z tempem życia i narastaniem konsumpcyjnych potrzeb danej zbiorowości, nieustannie przyspieszają i nabierają coraz większego rozmachu. Siłą napędzającą przekształcania mody, są pewne

⁴⁵ <http://www.filharmoniadowcipu.pl/> [dostęp: 16.04.2014 r.]

⁴⁶ „*moda [lac.], socjol. powszechnie przyjęty zwyczaj (dotyczący zwłaszcza stylu, sposobu ubierania się, zachowywania), ulegający częstym zmianom; jeden z głównych regulatorów zachowania się jednostek w społeczeństwach nowoczesnych; uleganie modzie jest zarówno przejawem konformizmu w stosunku do wybranych grup, jak i chęci wyróżnienia się z tłumu*”.

<http://encyklopedia.pwn.pl/haslo/3942498/moda.html> [dostęp: 10.04.2014r.]

⁴⁷ Bauman, Z., 2011, *Kultura w płynnej nowoczesności*, Warszawa, s. 35

społeczne sprzeczności. Z jednej strony ludzie pragną być członkami jakiejś grupy, czuć się w niej bezpiecznie i stabilnie, niwelując wszelkie różnice. Jednakże z drugiej strony występuje też potrzeba wyodrębnienia się z tłumu, dążenie do oryginalności i swoistej autonomii. Powyższe anomalie prowadzą do konfliktu emocjonalnego, którego nie da się jednoznacznie i ostatecznie rozstrzygnąć.

Zadaniem mody jest zapewnienie kompromisu wymagającego ciągłej renegocjacji, pomiędzy potrzebą przynależności, a chęcią wyróżnienia się z masy. Ponadto Bauman podkreśla, że rolą mody jest również przeformowywanie nieustających zmian w normy ludzkiego życia.

„Moda jest jednym z głównych kół zamachowych „postępu” (czyli takiego rodzaju zmiany, który pomniejsza i oczernia, a więc dewaluuje, wszystko to, co pozostawia za sobą i zastępuje czymś nowym) ”⁴⁸. „Postęp” jest procesem, na który społeczeństwo nie ma wpływu, nie da się go zahamować. Chcąc uniknąć wykluczenia z danej wspólnoty, należy mu się poddać, a przede wszystkim wyzbyć się lenistwa i bierności. Podporządkowanie się opisanemu procesowi warunkuje zatem ochronę przed osobistą klęską jednostki, poprzez dopasowanie się do licznych zmian występujących w obecnych czasach. Powszechnym obowiązkiem według Zygmunta Baumana staje się dziś trwanie w ciągłym ruchu, nadążanie, za wciąż pojawiającymi się trendami i bycie modnym.

Na podstawie takiego zachowania, powstaje opisana przez profesora utopia⁴⁹ płynnej nowoczesności, skupiona przede wszystkim na pogoni za uciekającą modą. Jej znaną cechą jest brak oferowanego sensu życia, a wręcz wypieranie z ludzkich umysłów pytania o sens bytu. Przeważnie nie ma czasu, by zastanowić się nad kształtem naszego życia i kierunkiem w jakim ono podąża. Kiedy jednak znajdzie się chwila na taką refleksję, bardzo często jest już za późno, aby ewentualne przewartościowania naszego życia przyniosły praktyczne skutki.

⁴⁸ Tamże, s. 39

⁴⁹ W powszechnym znaczeniu: „*utopia* [gr. *ou* ‘nie’ lub *eu* ‘dobry’, *tópos* ‘miejsce’, czyli ‘miejsce, którego nie ma’ lub ‘dobre miejsce’], termin pochodzący od tytułu łacińskiego dzieła *Th. More’a Utopia* (1516), przedstawiającego idealne społeczeństwo zorganizowane na fikcyjnej wyspie *Utopia*; upowszechniony w 3 znaczeniach: 1) wizja nieistniejącego w rzeczywistości, doskonałego społeczeństwa lub państwa; 2) utwór o charakterze dyskursywnym lub literackim, który tę wizję zawiera; 3) potocznie, projekt przebudowy społeczeństwa, nieliczący się z rzeczywistością, nierealistyczny.”

<http://encyklopedia.pwn.pl/haslo/3991950/utopia.html> [dostęp: 10.04.2014r.]

Przybliżone w owym podrozdziale problemy, bez większego trudu można odnaleźć w zachowaniu Polaków. Zgodnie z rosnącym zapotrzebowaniem, na polskim rynku pojawia się coraz więcej publikatorów informujących o obowiązujących, a także nadchodzących trendach w dziedzinie mody (w kontekście sposobu ubierania się), turystyki i technologii. Mowa tu o czasopiśmie, blogach (dziennikach sieciowych) czy programach telewizyjnych, które przedstawiają najnowsze i obecnie najbardziej pożądane normy zachowania, jak również dobra materialne. Zadaniem ich odbiorcy jest dokonanie wyboru autorytetu w danej dziedzinie i zastosowanie się do głoszonych przez niego wskazówek.

Przeprowadzone badania dowodzą, że Polacy chcą dobrze wyglądać, wpisując się w obecne kanony mody. Coraz bardziej, ciekawi ich tematyka ubioru, „*Według ostatnich badań SW Research 54,5 proc. Polaków interesuje się modą. Wynika z tego, że to co drugi Polak*”, (...) *W internecie na stronach magazynów modowych wylapują najlepsze kroje i pomysły, by potem szukać ich w galeriach handlowych*”⁵⁰.

W marcu 2014 roku, na jednym z serwisów internetowych opublikowany został artykuł, zatytułowany: „*Polacy podążają za światowymi trendami w turystyce*”⁵¹. Opiera się on na statystykach arabskiej linii lotniczej, które pokazują, że Polacy coraz chętniej wybierają dalekie podróże do egzotycznych krajów⁵². W 2013 roku, największy wzrost liczby turystów na świecie odnotowano w Azji i Pacyfiku, czyli w regionach, w które najchętniej kierują się Polacy. Powyższe dane potwierdzają, że polskie społeczeństwo ma na uwadze modę w turystyce.

Podobnie jak w sferze stylu ubierania się czy podróżowania, nowości technologiczne cieszą się dużym zainteresowaniem w naszym kraju. Między innymi, ich przeznaczeniem jest przyspieszenie i ułatwienie wykonywania codziennych czynności. Telefony komórkowe

⁵⁰ <http://natemat.pl/79437,55-proc-polakow-interesuje-sie-moda-na-pewno> [dostęp: 11.04.2014r.]

⁵¹ <http://serwisy.gazetaprawna.pl/turystyka/artykuly/784671,turystyka-polacy-podazaja-za-swiatowymi-trendami.html> [dostęp: 11.04.2014 r.]

⁵² „*Zjednoczone Emiraty Arabskie, Tajlandia, Indie, Chiny oraz Australia cieszyły się największą popularnością Polaków podróżujących w 2013 roku liniami Emirates. W ciągu pierwszego roku swojej obecności na polskim rynku przewoźnik obsłużył na trasie Warszawa-Dubaj-Warszawa ponad 145 tysięcy pasażerów*”.

<http://serwisy.gazetaprawna.pl/turystyka/artykuly/784671,turystyka-polacy-podazaja-za-swiatowymi-trendami.html> [dostęp: 11.04.2014 r.]

z dostępem do Internetu, przenośne komputery czy odtwarzacze multimedialne stają się w polskim społeczeństwie niezbędnymi przedmiotami codziennego użytku. W ramach indywidualnych, finansowych możliwości, każdy może sobie na takie urządzenia pozwolić. Polacy chętnie zgłębiają nowopowstałe funkcje każdego urządzenia i pragną, w ramach swoich możliwości, nadążyć za obowiązującymi technologicznymi trendami.

5.2. Sztuka współczesna

W dobie płynnej nowoczesności wszelka kulturowa twórczość, dokonywane na jej płaszczyźnie wybory i czerpane z niej korzyści, ściśle ze sobą kooperują. Dzieła sztuki w obecnych czasach cechuje brak jednoznacznego zdefiniowania, są jakby niepełne i nieokreślone. Pozostają one w stanie poszukiwania swego znaczenia, aż do momentu spotkania ze swymi odbiorcami. Według Zygmunta Baumana, wytwory współczesnej sztuki mają prowokować publiczność do ich interpretacji, mają zmuszać do refleksji nad przesłaniem twórczości artystycznej. W interakcji między takim dziełem a jego widzem — tłumaczem, obie strony są aktywnymi uczestnikami. Zadaniem państwa skupionego na promowaniu swej kultury powinno być dążenie do spotkań twórców z publicznością, gdyż to właśnie podczas nich sztuka zostaje dookreślona i w pełni ukończona.

* * *

Polska sztuka współczesna ma intensywnie oddziaływać na widza, poprzez poszerzanie granic jego wyobraźni i mobilizowanie go do wyzbycia się, między innymi, estetycznych przyzwyczajęń. Współczesne dzieło sztuki poddawane jest różnorodnym interpretacjom, gdyż właśnie ta różnorodność jest najbardziej pożądana przez jego twórcę. Jednak w polskim społeczeństwie publiczność nie podejmuje ochoczo wyzwania zinterpretowania danego artystycznego wytworu. Brak zrozumienia sztuki współczesnej stał się wymówką, zamykającą wszelkie rozważania na jej temat.

„Właściwie nie ma co się dziwić, że "nie rozumiemy" sztuki współczesnej... Jesteśmy społeczeństwem "na dorobku", bogacimy się, rozwijamy demokrację. Być może później, gdy już osiągniemy materialny komfort życia, zajmiemy się "wartościami wyższymi": gdy kupimy już zmywarki, zaczniemy myśleć o tworzeniu naszych domowych kolekcji sztuki...”⁵³

⁵³ http://wyborcza.pl/1,112588,10287125,Dlaczego_nie_rozumiemy_sztuki_wspolczesnej_.html
[dostęp: 15.04.2014r.]

6. Zakończenie

W niniejszej pracy starałam się wykazać, jaki związek mają nakreślone wyżej zmiany zachodzące w życiu i kulturze polskiej z nastaniem epoki „płynnej nowoczesności”. Celem mojej pracy, było ukazanie w kontekście prezentowanych przez Zygmunta Baumana socjologicznych koncepcji, wartości, jakimi kierują się obecnie Polacy.

Podsumowując opisane w mojej pracy zjawiska, występujące w polskim społeczeństwie żyjącym w XXI wieku, pragnę zauważyć, że terminem powtarzającym się najczęściej jest *zmiana*. Płynna nowoczesność oznacza ciągle przemiany, przekształcenia. W czasach globalizacji⁵⁴ i wielokulturowości⁵⁵, nieustającego postępu technicznego, zmusza ludzi do czujności i gotowości do nagłego przewartościowania ich życia. Otoczenie, w jakim obraca się jednostka, nie budzi zaufania, gdyż brakuje mu stabilizacji. Ludzka egzystencja polega na adaptacji, do coraz to nowych zasad, które bardzo często są trudne do zrozumienia i restrykcyjne. Wymienione wyżej komplikacje są konsekwencją rozwoju cywilizacyjnego.⁵⁶

W związku z powstawaniem coraz to nowych portali społecznościowych, jakość kontaktów interpersonalnych wymieniana jest na ich ilość. Większą uwagą darzy się współcześnie liczbę „znajomych” na wybranym komunikatorze, niż prawdziwego przyjaciela. Prywatność i anonimowość, które do niedawna były pragnieniem człowieka, dzisiaj zdominowane są przez chęć bycia sławnym i łatwo rozpoznawalnym. Los jednostki ludzkiej i jej życie można porównać do dzieła sztuki. Tak samo, jak autor swej pracy twórczej, każdy człowiek kreuje swoją historię, dokonując licznych wyborów i ponosząc za nie odpowiedzialność.

⁵⁴ „Globalizacja, charakterystyczne i dominujące w końcu XX i na początku XXI w. tendencje w światowej ekonomii, polityce, demografii, życiu społecznym i kulturze, polegające na rozprzestrzenianiu się analogicznych zjawisk, niezależnie od kontekstu geograficznego i stopnia gospodarczego zaawansowania danego regionu; globalizacja prowadzi do ujednoczenia się obrazu świata jako homogenicznej całości — wzajemnie powiązanych elementów gospodarczych i wspólnej kultury typu konsumpcyjnego.”
<http://encyklopedia.pwn.pl/haslo/3905881/globalizacja.html> [dostęp: 27.04.2014r.]

⁵⁵ „Wielokulturowość, pojęcie wywodzące się od angielskiego terminu *multiculturalism*, obejmujące 3 znaczenia: 1) w płaszczyźnie opisowej wskazuje po prostu na wielość kultur; wielokulturowość jest więc stwierdzeniem obiektywnego faktu różnicowania kulturowego danego społeczeństwa lub — szerzej — faktu istnienia na świecie odmiennych kultur etnicznych, grup religijnych, subkultur itp.; (...)”
<http://encyklopedia.pwn.pl/haslo/3995791/wielokulturowosc.html> [dostęp: 27.04.2014r.]

⁵⁶ <http://experymentt.wordpress.com/2011/08/15/zygmunt-bauman-44-listy-ze-swiate-plynnnej-nowoczesnosci-recenzja/> [dostęp: 27.04.2014r.]

Kultura, jako część ludzkiego bytu, również ulega wielu metamorfozom. W dzisiejszym świecie jednym z jej głównych zadań jest przypodobanie się potencjalnemu mecenasowi, czyli przede wszystkim rynkowi konsumenckiemu, który skupiony jest na błyskawicznych transformacjach. *„Rynek konsumencki i jego analitycy postrzegają ludzkie zachowania w kategoriach, które określam jako „kawę rozpuszczalną” – natychmiastowego efektu. Sami wiecie, wystarczy dolać wrzątku i gotowe, mamy gotową ogromną zmianę w kulturze”*⁵⁷ — uważa Zygmunt Bauman. Nowoczesne społeczeństwo staje się mało wybredne, a wręcz „wszystkożerne.” Stajemy się ludźmi bezustannie szukającymi kulturalnych atrakcji, a odnalezienie sensu życia przestaje nas interesować. Jednak należy sobie uświadomić, że kultura to sfera z ogromnym potencjałem i nie da się jej zaplanować, ani przewidzieć jej przeobrażeń.

*„Wyobraźmy sobie, że w ziemi zakopana jest ogromna ilość materiałów wybuchowych i wszyscy wiedzą, są praktycznie pewni, że w pewnym momencie gdzieś dojdzie do eksplozji. To nieuniknione. Ale nie można w żaden dostępny sposób przewidzieć gdzie i kiedy to nastąpi. W identycznej sytuacji znajduje się kultura właśnie. Jeśli spojrzeć na historię kultury właśnie, to pewien porządek, pewno następstwo i ciągłość myśli, zdarzeń i zjawisk można dostrzec, kiedy patrzy się wstecz, można zidentyfikować je w retrospektywie. Z tego co mi wiadomo, nikomu jeszcze nigdy nie udało się ich przewidzieć i trafnie prognozować, w jakim kierunku podąży kultura.”*⁵⁸

Teoria płynnej nowoczesności z powodzeniem może być wykorzystywana do analizy kultury i przejawów życia społecznego w dzisiejszej Polsce. Każdy problem poruszony przez Zygmunta Baumana, można bardzo łatwo odnieść do życia i kultury współczesnych Polaków. Profesor rozmyślnie obserwuje i podejmuje się analizy zależności kierujących życiem w płynnej nowoczesności. Podkreśla istotę spraw, które bez zastanowienia już przyjęliśmy za element naszego otoczenia, a przede wszystkim, nas ostrzega. W jego ideologii zawarta jest pewna przestroga przed zbytnim zawierzeniem konsumpcjonizmowi i utratą etycznych i moralnych wartości. Uważam, że każdy z osobna, powinien temu tematowi poświęcić więcej uwagi.

Moim zdaniem, młode pokolenie Polaków jest dość podatne na docierające do niego zmiany i przekształcenia warunków w jakim żyje. Pomimo silnej potrzeby bezpieczeństwa egzystencjonalnego, współczesne polskie społeczeństwo coraz łatwiej dopasowuje się do

⁵⁷ <http://natemat.pl/76737,jak-kawa-rozpuszczalna-ma-byc-natychmiast-zobacz-wyklad-zygmunta-baumana-o-kulturze> [dostęp: 27.04.2014r.]

⁵⁸ Tamże

otoczenia, zdobywając nowe umiejętności, kwalifikacje czy poznając swoje predyspozycje zawodowe. Uważam, że jesteśmy pokoleniem świadomych, ambitnych ludzi, którzy rozsądnie kierują swoim osobistym rozwojem. Mając dodatkowo na uwadze, sugestie profesora Baumana, możemy uniknąć wielu przykrych doświadczeń, jak również znaleźć odpowiedzi na nurtujące nas do tej pory pytania związane z życiem we współczesnym społeczeństwie.

7. Bibliografia:

Literatura:

Bauman, Z., 2011, *Kultura w płynnej nowoczesności*, Warszawa

Bauman, Z., 2006, *Płynna nowoczesność*, Kraków

Bauman Z., 1996, *Socjologia*, Poznań

Bauman, Z., 2011, *44 Listy ze Świata Płynnej Nowoczesności*, Kraków

Goźliński, P., 2011, *Laboratorium kultury* [w:] Bauman, Z., *Kultura w płynnej nowoczesności*

Jameson, F., 1998, *Postmodernizm i społeczeństwo konsumpcyjne*, [w:] Nycz R. (red.), *Postmodernizm. Antologia przekładów*, Kraków

Potocka, M. (pod red.), 2008, *Ilustrowana Kronika Dziejów Polski*, Poznań

Żurawski, S. (red.), 2009, *Epoki Literackie. Współczesność*, Warszawa

Źródła internetowe:

Encyklopedia PWN, <http://encyklopedia.pwn.pl/haslo/3968802/rorty-richard.html>
[dostęp: 3.01.2014r.]

Encyklopedia PWN, www.encyklopedia.pwn.pl/haslo/3934427/lukian.html
[dostęp: 22.03.2014r.]

Encyklopedia PWN, <http://encyklopedia.pwn.pl/haslo/3991950/utopia.html>
[dostęp: 10.04.2014r.]

Encyklopedia PWN, <http://encyklopedia.pwn.pl/haslo/3942498/moda.html>
[dostęp: 10.04.2014r.]

Encyklopedia PWN, <http://encyklopedia.pwn.pl/haslo/3880028/bourdieu-pierre.html>
[dostęp: 5.04.2014r.]

Encyklopedia PWN, <http://encyklopedia.pwn.pl/haslo/3905881/globalizacja.html> [dostęp:
27.04.2014r.]

Encyklopedia PWN, <http://encyklopedia.pwn.pl/haslo/3995791/wielokulturowosc.html>
[dostęp: 27.04.2014r.]

Eszkola.pl, Serwis Internetowy, <http://eszkola.pl/wos/kultura-7025.html> [dostęp: 25.03.2014
r.]

Eszkola.pl, Serwis Internetowy, <http://eszkola.pl/wos/kultura-i-jej-wplyw-na-zycie-spoleczne-7177.html> [dostęp: 26.03.2014r.]

Experyment, Recenzja Dobrej Książki,
<http://experymentt.wordpress.com/2011/08/15/zygmunt-bauman-44-listy-ze-swiata-plynnej-nowoczesnosci-recenzja/> [dostęp: 27.04.2014r.]

Filharmonia Dowcipu, <http://www.filharmoniadowcipu.pl/> [dostęp: 16.04.2014 r.]

Gazeta Prawna, <http://serwisy.gazetaprawna.pl/turystyka/artykuly/784671,turystyka-polacy-podazaja-za-swiatowymi-trendami.html> [dostęp: 11.04.2014 r.]

Gazeta Prawna, <http://serwisy.gazetaprawna.pl/turystyka/artykuly/784671,turystyka-polacy-podazaja-za-swiatowymi-trendami.html> [dostęp: 11.04.2014 r.]

Gazeta Wyborcza,
http://wyborcza.pl/1,112588,10287125,Dlaczego_nie_rozumiemy_sztuki_wspolczesnej_.html
[dostęp: 15.04.2014r.]

Natemat.pl, Serwis Internetowy <http://natemat.pl/79437,55-proc-polakow-interesuje-sie-modana-na-pewno> [dostęp: 11.04.2014r.]

Natemat.pl, Serwis Internetowy, <http://natemat.pl/76737,jak-kawa-rozpuszczalna-ma-byc-natychmiast-zobacz-wyklad-zygmunta-baumana-o-kulturze> [dostęp: 27.04.2014r.]

Newsweek, Gazeta Internetowa, <http://polska.newsweek.pl/jak-polska-zmienila-sie-w-xxi-wieku,69927,1,2.html> [dostęp: 27.12.2013 r.]

Portal Wiedzy Onet, http://portalwiedzy.onet.pl/72546,,,manifest_komunistyczny,haslo.html
[dostęp: 3.01.2014r.]

Sekcja Karier Uniwersytetu Jagiellońskiego, www.biurokarier.uj.edu.pl/ [dostęp 20.03.2014r.]

Słownik Języka Polskiego PWN,
<http://sjp.pwn.pl/sloownik/2523094/spo%C5%82ecze%C5%84stwo> [dostęp 4.02.2014r.]

Słownik Języka Polskiego PWN, www.sjp.pwn.pl/szukaj/Konsumpcjonizm [dostęp: 21.03.2014]

Synonimy, Serwis Internetowy, www.synonimy.pl [dostęp: 27.04.2014r.]

Wiedza i Edukacja, <http://wiedzaiedukacja.eu/archives/23877> [dostęp: 3.01.2014r.]

Wikipedia, Encyklopedia Internetowa, http://pl.wikipedia.org/wiki/Rozmowy_w_toku
[dostęp 15.03.2014]

Wikipedia, Encyklopedia Internetowa, <http://pl.wikipedia.org/wiki/Celebryta> [dostęp: 15.03.2014r.]

<http://www.wylogujcie.org/o%20problemie> [dostęp 10.03.2014 r.]

<http://www.youtube.com/watch?v=phCSXKqKQuo> [dostęp 10.03.2014 r.]

Film:

Rzeczyński, K., 2011, *Miłość Europa Świat*, Narodowy Instytut Audiowizualny

8. Sammanfattning/Streszczenie w języku szwedzким

Syftet med mitt arbete „Płynna nowoczesność”. Życie i kultura we współczesnej Polsce na podstawie wybranej twórczości Zygmunta Baumana” [Flytandemoderniteten. Livet och kulturen i Polen i utvaldaverkav Zygmunt Bauman] är att använda Baumansteori om den sk. „płynna rzeczywistość” dvs. „flytandemoderniteten” vid beskrivning av det moderna polska samhället och den moderna polska kulturen.

Efter inledningen, preciseringen av arbetets syfte och efter presentationen av uppsatsens struktur beskriver jag min analysmodell som bygger på teorin om den polska sociologen (kap. 2, 3). I fokus står den av Bauman använda terminologin, som är relaterad till det av mig utvalda ämnet: postmodernismen och den „flytandemoderniteten”. Jag gör också en kort karakteristik av det moderna samhället.

I den andra delen (kapitel 4) arbetet beskriver jag de största sociala problemen i samband med tillkomsten av en nytid, som är präglad av ensamhet, brist på sekretess, ständiga förändringar i utbildnings- och värdesystem, osäkerhet och risker för individens/ gruppens beslutsfattande.

I den tredje delen (kapitel 5) ägnas helt och hållet åt kulturfrågor. Jag utgår från Baumans definition av begreppet „kulturen”, visar på förändringar i kulturens uppfattning, påpekar betydelsen av *zmiana – förändring och dostosowanie się – anpassning* av individen till den nya tidens omkaraktäriseras av den närmast alltomfattande „flytandemoderniteten”. Detta kan bl.a. observeras i den moderna polska konsten. Vid varje del av uppsatsen åberopar jag exempel på det sociala och kulturella livet i det moderna Polen. Baumansteori och hans terminologi apparatvisade sig vara mycket användbara i framställningar och analyser av den nya och moderna världen (kap. 6).

Nyckelord:

Flytandemoderniteten, Zygmunt Bauman, Polen, modernt polskt samhälle, modern polsk kultur

Słowa klucze:

płynna rzeczywistość, Zygmunt Bauman, Polska, współczesne polskie społeczeństwo, współczesna polska kultura